

Дорошенко Анастасія

Донбаський державний коледж технологій та управління
(Торецьк, Україна)

Науковий керівник – Слуцький Я. С., к. пед. н.

КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У КОНТЕКСТІ АДАПТАЦІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНОГО СТУДЕНТА

Вступ. Міжособистісні зв'язки є дуже важливими у процесі академічної та соціальної взаємодії між людьми. Однак, необхідно враховувати, що такого роду взаємодія повинна бути підкріплена відповідними особистісними компетентностями, що забезпечать проведення більш ефективного комунікаційного контакту. Однією з таких компетентностей ми можемо виділити *лідерську*.

У сучасному світі лідерство стало дуже важливим елементом для студентів. Завдяки лідерству студенти покращують свої особистісноорієнтовані навички, а саме: інноваційність, рішучість, наполегливість, вміння спілкуватися, впевненість, зосередженість, терплячість, стоїцизм, сфокусованість, інтегрованість в життя соціуму, постійне прагнення до самовдосконалення. Завдяки цьому, студент буде впевнений у собі та у своїх силах, що допоможе йому не тільки під час навчання, але й у подальшому житті.

Проблема лідерства та формування компетенцій, що безпосередньо впливають на розвиток у особистості даної навички, досліджувалася багатьма вченими, серед яких Б. Бас [4] (особливості транзакційного лідерства), А. Яго [5] (перспективні аспекти теоретичного вивчення феномену лідерства), Дж. Кузес та Б. Поснер [6] (вивчення викликів, що стоять перед особистістю під час формування лідерських якостей), Г. Нортхаус [9] (теоретичні та практичні елементи лідерства), У. Роув [11] (вивчення різних сценаріїв практичного застосування лідерського

потенціалу) тощо. Однак, питання формування та значення лідерської компетентності саме для іноземних студентів недостатньо розглянуто вченими, що свідчить про актуальність нашого дослідження.

Мета дослідження – виявити фундаментальні елементи лідерської компетентності, що потребують формування під час адаптаційної підготовки.

Основний розділ. Необхідно відзначити, що по відношенню до іноземних студентів необхідно застосовувати дещо інший адаптаційний (у т. ч. психологічний) підхід у зв'язку з тим, що вони схильні до негативного впливу культурного шоку, що є наслідком взаємодії з академічним і соціальним простором незнайомого культурного середовища. Разом з тим, особливо виділяється необхідність формування у таких студентів лідерських якостей, які б сприяли їх більш ефективному зануренню у колектив і, відповідно, зниженню негативних соціокультурних впливів. Так, наприклад, Л. Сергєєва, В. Кондратьєва та М. Хромей дійшли висновку, що «найзагальнішим визначенням лідерства є пояснення цього феномену як соціально психологічного процесу в колективі чи групі, побудованого на впливі особистого авторитету якоїсь людини на поведінку її членів» [3, с. 18]. Отже, наведене пояснення підтверджує наші висновки щодо безпосереднього взаємозв'язку лідерської компетентності та ефективності діяльності в колективі. Однак, у дослідженні вчених ми бачимо означення важливості такого елемента, як авторитет особистості іноземного студента. Іншими словами, відчуття себе лідером не є прямою ознакою наявності лідерської компетентності. Тому, іноземний студент, який проходить адаптаційну підготовку, повинен вибудувати певну особистісну конструкцію, що дозволить колективу прийняти його у якості лідера, що стане якісним результатом його акультурації. У зв'язку з цим, вважаємо за необхідне виділити певні якості, які повинні бути виявлені іноземним студентом. У підсумку, вони дозволять говорити про наявність сформованої лідерської компетентності або такої, що формується.

Першим таким елементом виділяємо **вміння чути опонента**, що не має нічого спільного з фізіологічними здібностями особистості, а пов'язано з розумінням (принаймні, спробами зрозуміти) кінцеву мету прагнень співрозмовника, яку він намагається пояснити. Так, А. Лутра та Р. Дахія стверджували, що «найкращі комунікатори завжди мають унікальну якість слухати те, що говорять інші» [8, с. 44]. Таким чином, іноземний студент, який проходить процес становлення та розвитку лідерської компетентності, повинен навчитися розуміти ідейний компонент кожної особистості в колективі, особливо це важливо при виконанні групових завдань. Для цього, природно, він повинен володіти знаннями тієї мови, яка є базовою для колективу, в іншому випадку, не може відбутися якісна комунікація як безпосередньо соціального спрямування, так і академічного. Тому, формування лінгвістичних навичок є важливою складовою розвитку лідерської компетентності іноземного студента.

Другим елементом, необхідним для іноземного студента є **вміння брати на себе відповідальність**. Для цього, важливою є наявність достатнього рівня психологічної стійкості, що забезпечить здатність приймати певні рішення, які мають визначальне значення для колективної роботи. У разі, якщо іноземний студент проявляє лідерські якості, такого роду відповідальність має бути підкріплена емоційно-поведінковою стійкістю. Так, згідно з Г. Оматсу, «лідер – це сильний індивід – той, хто приймає рішення, командує іншими та має харизму» [10, с. 5]. Отже, особистість, яка формує лідерські навички, повинна також мати певні внутрішні прояви, що забезпечують вплив на оточуючих.

У зв'язку з цим, при адаптаційній підготовці іноземного студента у закладі вищої освіти, важливим аспектом є його психологічна підтримка, що повинна відбуватися або на базі психологічного центру навчального закладу, або в Центрі підтримки іноземних студентів.

Однак, неможливо брати відповідальність за будь-яку діяльність не проводячи її. Тому, необхідним елементом варто вказати **організаторські**

здібності, що забезпечать створення необхідного рівня робочої атмосфери в колективі. Слід зазначити, що іноземний студент під час адаптаційної підготовки може отримувати практичні завдання з організації діяльності групи (академічної, соціальної або групи, що складається з іноземних студентів, які проходять підготовчі заходи). Такий досвід вимагає активізації лінгвістичних, психологічних та соціокультурних навичок, тобто всіх ключових компонентів, що забезпечують якісний рівень міжособистісної взаємодії в умовах перебування у новому культурному середовищі. Організація діяльності інших дозволить сформувати здатність до мотивування учасників групи, посилить психологічну стійкість та загальноемоційну зібраність, що підтверджується висновком Л. Гриженко, що «лідер завжди повинен брати відповідальність на себе, ніколи не втрачаючи спокій та зібраність, а навпаки – спонукаючи до цього й інших» [1, с. 50].

Однак, здатність чути опонента, організовувати роботу групи і брати відповідальність за результат не може бути ефективною без наявності відповідних знань. Звернемося до висновків М. Шарма та Дж. Шилпа, згідно з якими «знання та вміння безпосередньо сприяють процесу лідерства, тоді як інші атрибути надають лідеру певні характеристики, що призводять до його унікальності» [7. с. 310]. Можемо повною мірою погодитися з цим твердженням, тому що всі елементи, позначені нами раніше не можуть бути повноцінними без елемента **знань**. Так, для спілкування з групою важливо володіння мовними навичками країни перебування, для психологічної стійкості – знаннями про ймовірні емоційно-поведінкові проблеми, що виникають під час адаптації або міжособистісної взаємодії (знання про них можуть запобігти проблемам або, принаймні, знизити їх негативний вплив), для спілкування важливо мати уявлення (знання) про культурні особливості співрозмовника, що дозволить вибудувати більш якісну комунікацію. Таким чином, ми бачимо

ключову роль знань у всіх елементах формування лідерської компетентності та адаптаційної підготовки в цілому.

Необхідно підкреслити, що застосування лідерської компетентності у якості компонента адаптаційної підготовки іноземного студента є важливою умовою розвитку особистості. Згідно В. Міляєвої, «лідерський потенціал особистості з позиції психологічного аналізу містить: комунікабельність, цілеспрямованість, відповідальність, наполегливість, мотивацію до успіху, урівноваженість, розсудливість, емпатію, позитивну самооцінку, упевненість у собі» [2, с. 8]. Отже, застосовуючи методику формування елементів лідерської компетентності, студент може отримати комплекс необхідних здібностей, які, після закінчення адаптації, дозволять стати повноцінною частиною академічного та соціального суспільства закладу вищої освіти, а також країни, що приймає.

Висновки. Отже, адаптаційна підготовка іноземного студента є необхідною умовою його ефективної соціальної та академічної діяльності в приймаючій країні. Однак, підготовка іноземних студентів повинна мати особливу психологічну, лінгвістичну та культурну спрямованість, відмінну від навчання «звичайних» студентів. Однією з методик, яку можна, в такому випадку, застосувати є формування лідерської компетентності, що дозволить практично розвинути необхідні навички, важливі іноземному студенту під час академічної та соціальної діяльності, серед яких: вміння чути опонента, здатність брати на себе відповідальність, вміння організовувати діяльність інших та застосовувати теоретичні знання у практичній площині. Тому вважаємо формування лідерської компетентності у іноземних студентів під час адаптаційного процесу важливим компонентом акультураційних заходів.

Подальші наукові розвідки в даному напрямі можуть стосуватися вивчення впливу на адаптаційний процес інших видів особистісних компетентностей, наприклад, соціокультурної, міжособистісної, організаторської тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гриженко Л.В. Лідерство як соціальний феномен. *Грані*. 2014. №5 (109). С. 45 – 52.
2. Міляєва В.Р. Розвиток лідерського потенціалу в процесі формування управлінської компетентності керівників навчальних закладів. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2014. Вип. 1. С. 1 – 14.
3. Сергеева Л.М., Кондратьева В.П., Хромей М.Я. Лідерство. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2015. 295 с.
4. Bass B. From transactional to transformational leadership: learning to share the vision. *Organizational Dynamics*. 1990. Vol. 18. № 3. P. 19 – 31.
5. Jago A. G. Leadership: Perspectives in theory and research. *Management Science*. 1982. Vol. 28. № 3. P. 315 – 336.
6. Kouzes J., Posner B. *The Leadership Challenge*. San Francisco: Jossey-Bass, 2002. 458 p.
7. Sharma M., Shilpa J. Leadership Managemnt: Principles, Models and Theories. *Global Journal of Management and Business Studies*. 2013. Vol. 3. № 3. P. 309 – 318.
8. Luthra A., Dahia R. Effective Leadership is all About Communicating Effectively: Connecting Leadership and Communication. *International Journal of Management & Business Studies*. 2015. Vol. 5. Iss. 3. P. 43 – 48.
9. Northouse G. *Leadership theory and practice*. Los Angeles: Sage Publications, Inc., 2019. 493 p.
10. Omatsu G. *Student Leadership Training Booklet*. Northridge: California State University.
11. Rowe W. G. *Cases in Leadership*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 2012. 528 p.